Veileder til WelFur-besøk P2

REV: 1.MAI – 31.JULI

MINK: 5.MAI – 1.JULI

Emilie Oldervik
NORGES PELSDYRALSLAG

Innhold

GENERELT OM WELFUR 3

PRINSIPPER OG VELFERDSINDIKATORER 4

REV: 5

GOD FÔRING 5

HOLDVURDERING 5

VANNTILGANG 5

GOD OPPSTALLING 5

PELSENS RENHET 5

LIGGEHYLLE 5

VÆR OG VIND 6

BURSTØRRELSE 6

GOD HELSE 7

DØDELIGHET 7

AVLIVINGSMETODER 7

TILFREDSSTILLENDE ATFERD 8

BURBERIKELSER 8

MULIGHET TIL Å OBSERVERE OMGIVELSER 8

STEREOTYPISK ATFERD 8

TRANSPORT AV LEVENDE DYR 9

MINK: 10

GOD FÔRING: 10

HOLDVURDERING 10

VANNTILGANG 10

GOD OPPSTALLING: 10

KASSE OG REDEMATERIALE 10

VÆR OG VIND 10

BURETS STØRRELSE 10

GOD HELSE 12

DØDELIGHET 12

DIARRÉ 12

NEDSATT BEVEGELIGHET 12

TYDELIG SYKE DYR 12

AVLIVINGSMETODE 12

TILFREDSSTILLENDE ATFERD 13

ALDER VED AVVENNING 13

STEREOTYPISK ATFERD 13
BURBERIKELSER 13
PINNETEST 14
HÅNDTERING AV DYRA 14

GENERELT OM WELFUR

WelFur er et forskningsbasert sertifiseringsprogram som er utarbeidet av 7 europeiske universiteter for Fur Europe. Det er utviklet en velferdsprotokoll for rev og en for mink. Revisjoner utføres av en uavhengig tredjepart.

Revisjonene følger dyrenes årssyklus og det er tre besøksperioder:

- REV:
    - P1: 1.januar – 28.februar
    - P2: 1.mai – 31.juli
    - P3: 1.oktober – 30.november
- MINK
    - P1: 1.januar – 20.februar
    - P2: 5.mai – 1.juli
    - P3: 23.september – 30.november

En WelFur-sertifisering krever tre godkjente besøk, ett i hver periode. Når en gård er sertifisert, skal sertifiseringen opprettholdes med en årlig vurdering.

Etter hvert besøk vil du få en foreløpig rapport. Når du har hatt et besøk i hver av de tre besøksperiodene, vil du få en fullstendig rapport med en total score. WelFur vil på denne måten også fungere som en hjelp til å optimalisere dyreholdet og driften, og rapportene kan være et viktig verktøy for å opprettholde og utvikle dyrevelferden i besetningen.

Utregning av score i WelFur er svært avansert. I noen tilfeller brukes et beslutningstre, eksempelvis når det gjelder burberikelser. I andre tilfeller brukes avanserte aggregeringer. Det brukes også en 10 % regel når det gjelder noen indikatorer. Her scores besetningen ut fra den verste situasjonen hos minst 10 % av dyra, eksempelvis når det gjelder beskyttelse mot vær og vind.
Utdypende informasjon om vurderingene og utregningene finnes i protokollene.

Da de ulike indikatorene og subscorene fra hvert besøk vil ha litt ulik vekting i hver periode, er ikke totalscoren nødvendigvis et gjennomsnitt fra alle besøkene. Eksempelvis vektlegges fungerende avlivingsutstyr mer i P3 enn i P1 og P2, mens fravær av sykdom vektlegges generelt mer enn avlivingsmetoder.

WelFur-protokollen er dynamisk, og den vil endres etter hvert som flere forskningsresultater kommer frem. Det er også viktig at WelFur får tilbakemeldinger om eventuelle praktiske utfordringer ved besøkene slik at dette kan tilpasses.

PRINSIPPER OG VELFERDSINDIKATORER

WelFur-protokollen bygger på fire grunnleggende prinsipper med tilhørende tolv velferdskriterier:

1. God fôring
    - Fravær av langvarig sult
    - Fravær av langvarig tørste
2. God oppstalling
    - Komfort ved hvile
    - Temperaturmessig komfort
    - Bevegelsesfrihet
3. God helse
    - Fravær av skader
    - Fravær av sykdom
    - Fravær av smerte utfra drift/management
4. Tilfredsstillende atferd
    - Utfoldelse av sosial atferd
    - Utfoldelse av annen atferd
    - Gode menneske-dyr-relasjoner
    - Positive følelser

Ved hvert besøk ser en uavhengig revisor på ulike velferdsindikatorer hos et tilfeldig utvalg dyr som skal kartlegge status for de nevnte prinsippene. De aktuelle indikatorene for denne perioden beskrives kort i dette heftet.

REV:

GOD FÔRING

HOLDVURDERING

De voksne dyra holdvurderes denne perioden. Det blir brukt en body condition score (BCS) skala fra 1 til 5, hvor 1 betyr at dyret er svært tynt, mens 5 betyr at dyret er svært overvektig. I denne perioden kategoriseres dyra i tre kategorier:

- Kategori 0: BCS: 2, 3 eller 4
- Kategori 1: BCS: 1
- Kategori 2: BCS: 5

En høy andel dyr med BCS 1 gir dårligere score denne perioden. Dyr med BCS 5 registreres med tanke på rådgivning.

I forhold til totalscoren vektlegges holdvurderingen i P3 mer enn i P1 og P2.

VANNTILGANG

Når det gjelder vanningsanlegg regnes det som optimalt med et frostfritt automatisk vanningsanlegg med rene, fungerende drikkenipler.

GOD OPPSTALLING

Når det gjelder prinsippet «god oppstalling» vektlegges kriteriet «komfort ved hvile» mer enn «bevegelsesfrihet» som igjen vektlegges mer enn «temperaturmessig komfort».

PELSENS RENHET

Pelsens renhet vurderes, det vil si om dyra har ren pels uten tegn til urin, avføring eller fôrrester på kroppen.

LIGGEHYLLE

Tilgangen til liggehylle registreres. Det kan være i form av en direkte liggehylle i buret, eller for eksempel tak på kasse. Liggehylla må være i orden (uten skader), samt være stor nok til at dyret kan bevege seg og ligge der (minst 20 cm fra liggehylle til tak). Det tas ikke hensyn til antall dyr i buret.

VÆR OG VIND

Dyra skal være beskyttet mot vær og vind.

Størrelsen på levegg eller liknende beskyttelse mot vind skal være slik at dyret kan hvile bak, og minst 25-30 cm høyt. Kasse, solid vegg i enden av et skur eller andre omgivelser rundt bura kan fungere som beskyttelse mot vind. Le for vind gjelder først og fremst for sølvrev.

Når det gjelder beskyttelse mot direkte sollys, kan tak, levegger, kasse eller annen solskjerming være alternativer.

WelFur går her ut fra 10 % - regelen.

BURSTØRRELSE

Burets gulvareal og høyde vurderes i forhold til Europarådets anbefalinger. Det gis best score dersom flest dyr har burstørrelse lik eller over Europarådets anbefalinger. Areal vektlegges noe mer enn høyde på buret.

Minimumskravene for burstørrelse må være oppfylt for at besetningen skal bli WelFur-sertifisert.

Minimumskravene er som følger:

- Burene skal være minimum 75 cm i bredde, 100 cm i dybde og 70 cm i høyde.
- Arealkrav:
    - Enslig voksent dyr: 0,8 m^2
    - Enslig voksen med valper: 2,0 m^2
    - Ungdyr etter avvenning, opptil 2 dyr: 1,2 m^2
    - Voksen hunn med ett ungdyr: 1,2 m^2
    - For mer enn 2 rever i et bur skal det være et tillegg på 0,5 m^2 per dyr

OBS! Dersom luka mellom bura er mindre enn at reven kan stå, gå og sitte i denne, regnes hver avdeling som et enkeltbur. Minst en av avdelingene må oppfylle minimumskravene for lengde og bredde for å bli WelFur-sertifisert.

Merk; Norske forskrifter er som følger:

- Høyden på buret skal være minst 75 cm
- Dyr som oppstalles enkeltvis eller parvis skal ha et gulvareal på minst 1,2 m^2 per dyr. Dette gjelder også tispe med valpekull yngre enn 3 uker.
- Dyr som oppstalles tre eller flere sammen skal ha et gulvareal på minst 1,2 m^2 pluss minst 0,5 m^2 for hvert dyr over to.
- Voksne rever som er lettere enn 20 kg, skal ha et gulvareal på minst 1,2 m^2 per dyr. Voksne rever som er 20 kg eller mer, skal ha et gulvareal på minst 2,0 m^2 per dyr.

GOD HELSE

De fleste helseindikatorene registreres i periode 3.

DØDELIGHET

Denne perioden stiller revisor spørsmål om dødelighet de siste 12 månedene. Revisor vil registrere hvor mange dyr som er avlivet i forhold til selvdøde. Det gjelder kun dyr eldre enn 8 uker. Dødeligheten deles inn i tre kategorier:

- Kategori 0: ≥ 50 % avlivede dyr av total dødelighet
- Kategori 1: 25 – 50 % avlivede dyr av total dødelighet
- Kategori 2: ≤ 25 % avlivede dyr av total dødelighet

Hver kategori har en terskel for advarsel og en terskel for alarm:

- Kategori 0:
  - Advarsel: 1,375
  - Alarm: 2,75 %
- Kategori 1:
  - Advarsel: 2,125 %
  - Alarm: 4,25 %
- Kategori 2:
  - Advarsel: 3,75 %
  - Alarm: 7,5 %

Dersom besetningen når terskel for advarsel regnes det som et moderat problem når det gjelder dødelighet. Det bør gjøres tiltak for å senke dødeligheten. Dersom besetningen når terskel for alarm regnes det som et alvorlig problem når det gjelder dødelighet, og tiltak anbefales sterkt.
Resultater som er lavere enn terskel for advarsel regnes som akseptabelt.

AVLIVINGSMETODER

Det bør alltid være tilgang til fungerende avlivingsutstyr på gården.
Revisor vil stille spørsmål rundt avlivingsmetoder, og vil også kontrollere et avlivingsutstyr. Revisor vil også gjerne se kompetansebevis for avliving.

WelFur forholder seg til dette regelverket:
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:EN:PDF

Det gis best score ved avliving med strøm, og ved at utstyret er utstyrt med strømmåler/kontrollampe/lyd (≥ 0,3 A, ≥ 110 V, batteri 12 V, frekvens ≤ 100 Hz).

Subscore for avlivingsmetoder vektlegges mer i P3 enn i P1 og P2.

TILFREDSSTILLENDE ATFERD

BURBERIKELSER

Revisor ser på dyras tilgang til redemateriale og aktivitetsobjekt(er). Når det gjelder burberikelser går WelFur ut fra en forskningsbasert gradering i forhold til hvilke burberikelser som har dokumentert effekt for dyra, og som de mest sannsynlig bruker aktivt.

Eksempler på burberikelser i den beste kategorien (ekstremt nyttig) er fornybare tyggeobjekter (for eksempel bein eller treklosser), konstruksjoner med minst en solid vegg (for eksempel kasse).

Eksempler på burberikelser i neste kategori (svært nyttig) er baller, tau, halm, flasker, stein eller sand.

Andre typer burberikelser som ikke er nevnt her regnes i den siste kategorien (moderat nyttig). Dette er burberikelser hvor man per i dag ikke har sikker forskning som sier at dyra nødvendigvis har velferdsmessig nytte av dem – men som likevel vil gi økt score i velferdsvurderingen. Et eksempel her er klorebrett.

Man vil få maksimal score ved å ha 2 burberikelser i hver kategori. Dersom man har flere enn to burberikelser i en kategori, vil de fordeles til en lavere kategori, det vil si; har man 3 burberikelser i beste kategori, regnes 2 av dem i beste kategori og 1 i medium kategori.

MULIGHET TIL Å OBSERVERE OMGIVELSER

Revisor ser på dyras mulighet til å observere omgivelsene. Dyra registreres som at de ikke kan observere omgivelsene dersom en av veggene i buret er helt tildekket, eksempelvis med en ikke-gjennomsiktig levegg eller en solid vegg nærmere enn 2 meter fra buret og minst 2 meter i hver retning fra buret.

STEREOTYPISK ATFERD

Stereotypisk atferd hos dyra vurderes. Stereotypisk atferd regnes som en uhensiktsmessig atferd som gjentas tre ganger eller fler. På grunn av fôringsforventninger og naturlige atferdsvariasjoner gjennom døgnet må vurderingen av stereotypier planlegges ved besøket. Revisor spør derfor gjerne i forkant om for eksempel fôringsrutiner.

Dyra deles inn i tre kategorier:

- Hvilende: reven sover eller hviler i en avslappende posisjon
- Aktiv: reven er aktiv, sitter eller står (annen bevegelse enn stereotypisk atferd)
- Stereotypisk: reven utøver stereotypisk atferd, eksempelvis repetitiv gange langs veggen, sirkling, repetitiv hopping langs eller på veggen.

TRANSPORT AV LEVENDE DYR

Revisor stiller spørsmål om eventuell transport av levende dyr de siste 12 månedene. Det gjelder gjerne transport i avlsperioden eller ved flytting/salg av dyr.
Minst mulig transport av levende dyr gir best score.

MINK:

GOD FÔRING:

HOLDVURDERING

De voksne dyra holdvurderes denne perioden. Det blir brukt en body condition score (BCS) skala fra 1 til 5, hvor 1 betyr at dyret er svært tynt, mens 5 betyr at dyret er svært overvektig. I denne perioden kategoriseres dyra i to kategorier:

- Kategori 0: BCS: >1
- Kategori 1: BCS: ≤1

WelFur ser på fravær av sult som en indikator for god fôring, og prosentandelen av tynne dyr registreres. Tap av mer enn 2 BCS per måned forbindes med sult.
Ekstremt fete dyr registreres som rådgivningsmessig informasjon.

WelFur mener det ideelle er at dyra går fra BCS 2 i slutten av februar til BCS 3 i slutten av mars. Deretter bør de ligge på BCS 4 i slutten av drektigheten, og gjerne en BCS 3-4 etter valping. En høy andel dyr med BCS 1 gir dårligere score denne perioden.

VANNTILGANG

Når det gjelder vanningsanlegg regnes det som optimalt med et frostfritt automatisk vanningsanlegg med rene, fungerende drikkenipler, samt ekstra vanntilgang til valpene.

GOD OPPSTALLING:

KASSE OG REDEMATERIALE

Tilgang til en tørr og ren kasse gir god score. Den bør ikke være skadet eller ha lopper tilstede. Selve kassen og redematerialet vurderes. Kassen bør være i et isolerende materiale (eksempelvis tre) og med innsatt netting. Dyra bør ha tilgang til nok redemateriale slik at de kan bygge et tett rede og dekke minken.

VÆR OG VIND

Dyra bør være beskyttet mot vind og direkte sollys.

BURETS STØRRELSE

Burets størrelse registreres.

Minimumskravene for burstørrelse må være oppfylt for at besetningen skal bli WelFur-sertifisert.

Minimumskravene er som følger:

- Mink som oppstalles alene skal ha et areal på 2550 cm^2.
- Nedre bur i etasjebur, samt bur med ett plan skal være minst 45 cm høyt.
- Øvre bur i etasjebur skal være minst 40 cm høyt.
- Dersom det er mer enn to mink i hvert bur, skal de første to minkene ha minst 2550 cm^2, og for hver ekstra mink skal det utvides med 850 cm^2.

Merk; Norske forskrifter er som følger:

- Høyden på hvert plan skal være minst 45 cm.
- Utenom skjul og redekasse skal:
    - voksne mink som er lettere enn 4,2 kg, ha et gulvareal på minst 0,27 m^2 per dyr
    - voksne mink som er 4,2 kg eller tyngre, ha et gulvareal på minst 0,47 m^2 per dyr.
    - I tiden mellom pelsing og valping, med unntak av paringstiden, skal dyrene ha adgang til et tilleggsareal på minst 75 % av minste tillatte areal, som kan være i et øvre plan.
- I følgende tilfeller skal dyrene ha et gulvareal utenom redekasse eller skjul på minst 0,27 m^2:
    - én tispe med et ungdyr før avvenning
    - to valper eldre enn 11 uker
- I følgende tilfeller skal dyrene ha et gulvareal utenom redekasse eller skjul på minst 0,27 m^2 pluss minst 0,09 m^2 for hvert dyr over to:
    - Grupper på tre eller flere valper eldre enn 11 uker
    - Grupper på én tispe med flere enn én valp eldre enn 11 uker

GOD HELSE

DØDELIGHET

Dødelighet registreres. Tallene kan ettersendes til revisor.
Registreringene gjøres som følgende (årets, eventuelt fjorårets data):

- Dødelighet hos voksne dyr fra 1.mars til 14.mai
- Dødelighet hos voksne dyr og valper fra 15.mai til 15.juni
- Dødelighet hos voksne dyr og valper fra 16.juni til 15.juli

DIARRÉ

Det registreres om det er tegn til diarré i besetningen. Fettede valper regnes som tegn til diarré.

NEDSATT BEVEGELIGHET

Dyr med lammelser eller nedsatt bevegelighet registreres.

TYDELIG SYKE DYR

Tydelig syke dyr registreres. Dette er dyr som har symptomer som ikke hører til under de andre nevnte kategoriene.

AVLIVINGSMETODE

Revisor spør om avlivingsmetoder, både når det gjelder avliving av dyr ved pelsing og avliving av enkeltdyr. Det optimale her er fungerende og godkjent avlivingsutstyr/metode. Ved avliving med gass skal det være en sikker tilførsel av gass (for eksempel nok gass, ren og avkjølt). Nok gass skal være tilgjengelig innen to dager ved behov.

Revisor kan spørre om å få se kompetansebevis for avliving.

Her finner du utdypende regelverk rundt avliving som WelFur forholder seg til:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:EN:PDF

http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/biological_safety_and_use_of_animals/farming/Rec%20fur%20animals%20E%201999.asp

TILFREDSSTILLENDE ATFERD

ALDER VED AVVENNING

Revisor spør om strategi og planlagt prosedyre for avvenning. WelFur mener at det ideelle er avvenning ved 8 ukers alder, avstanden mellom tispe og avvente valper bør være lang (>20 m), og kullet bør holdes samlet i 7 dager eller mer etter avvenning.

STEREOTYPISK ATFERD

Stereotypisk atferd hos tispene vurderes.
Stereotypisk atferd regnes som en uhensiktsmessig atferd som gjentas tre ganger eller fler. På grunn av fôringsforventninger og naturlige atferdsvariasjoner gjennom døgnet må vurderingen av stereotypier planlegges ved besøket. Revisor spør derfor gjerne i forkant om for eksempel fôringsrutiner.

BURBERIKELSER

Revisor ser på dyras tilgang til redemateriale og aktivitetsobjekt(er). Når det gjelder burberikelser går WelFur ut fra en forskningsbasert gradering i forhold til hvilke burberikelser som har dokumentert effekt for dyra, og som de mest sannsynlig bruker aktivt.

Eksempler på burberikelser i den beste kategorien (ekstremt nyttig) er liggehylle eller rør festet fast i buret med minst 20 cm avstand til gulvet, store nok til at dyra kan ligge på hylla eller i røret. Andre eksempler er bitetau eller ufikserte, myke plastikkrør.

Eksempler på burberikelser i neste kategori (svært nyttig) er halm, halmliknende materiale, halmbriketter, harde plastikkrør, plastikkjeder eller baller, løpehjul, svømmevann eller andre vannbaserte berikelser.

Andre typer burberikelser som ikke er nevnt her regnes i den siste kategorien. Dette er burberikelser hvor man per i dag ikke har sikker forskning som sier at dyra nødvendigvis har velferdsmessg nytte av dem, men som likevel vil gi økt score i velferdsvurderingen.

Man vil få maksimal score ved å ha 2 burberikelser i hver kategori. Dersom man har flere enn to burberikelser i en kategori, vil de fordeles til en lavere kategori, det vil si; har man 3 burberikelser i beste kategori, regnes 2 av dem i beste kategori og 1 i medium kategori.

PINNETEST

Revisor vil gjennomføre pinnetesten for å vurdere temperament. Dyrene kategoriseres slik:

- Nysgjerrig: Minken nærmer seg pinnen, tar kontakt med og utforsker den.
- Aggressiv eller usikker: Minken angriper pinnen, biter i den og opprettholder «angrepet». Minken kommer i kategori usikker dersom den ikke har en klar reaksjon på pinnen, eller dersom den ikke reagerer i det hele tatt, eventuelt blir i kassa 15 sekunder.
- Fryktsom: Minken trekker seg bak i buret, eventuelt inn i kassa uten å ta kontakt med pinnen.

HÅNDTERING AV DYRA

Revisor vil stille spørsmål om håndtering av dyra. Det kan blant annet gjelde håndtering ved vaksinering, sortering, blodprøvetaking, pelsing eller kjøp og salg av dyr. Spørsmålene er blant annet hvor ofte minken håndteres, hvor lenge og hvor mange dyr dette gjelder.

Det ideelle er færrest og kortest mulig håndteringer.